

PREDAREA INTERDISCIPLINARĂ A ISTORIEI FOLOSIND CALCULATORUL

PROF. VALENTIN BĂLUȚOIU*

Istoria, disciplină complexă. Se știe că istoria este o știință care are multiple legături cu celelalte domenii ale cunoașterii. Probabil, nici o altă disciplină nu are într-o asemenea măsură conexiuni cu diverse alte activități intelectuale ale omului. Acesta este doar unul din motivele pentru care istoria trebuie să ocupe locul cuvenit în planurile de învățământ. Este o adevărată tragedie pentru generațiile de tineri faptul că, de la an la an, numărul de ore de istorie scade continuu. Fără a minimaliza importanța celorlalte discipline de studiu, probabil nu există domeniu cu mai multe valențe de formare a personalității precum istoria. Profesorul de istorie care este pasionat de meseria lui este un intelectual rafinat care cunoaște multe..., multe lucruri pe care le poate transmite elevilor săi. Este de neconceput ca, acum în prag de integrare în Uniunea Europeană, un obiect care oferă atâtea informații despre cultura, civilizația, trecutul propriului popor, dar și al altor popoare (mai ales din Europa), să fie permanent neglijat.

Caracterul acesta complex, "holistic" pe care nu-l mai întâlnim într-o asemenea măsură la alt domeniu (spre exemplu există istoria matematicii, dar n-am auzit de matematica istoriei) al obiectului istorie poate fi cu ușurință pus în evidență în momentul în care profesorul utilizează calculatorul în procesul de instruire a elevilor, dar și a sa personal.

De ce calculatorul? Pentru că este un instrument fără egal care are posibilitatea să lucreze cu toate elementele ce pun în evidență conexiunile istoriei cu celelalte domenii: filme, fotografii, grafice, piese muzicale etc.

Istorie și filosofie. Legăturile dintre cele două discipline sunt evidente. Există cazuri în care filosofii încearcă să explice mersul istoriei, în timp ce istoricii explică apariția sau dezvoltarea unui curent filosofic în anumite circumstanțe ale trecutului. Totul devine mai spectaculos și mai... actual dacă utilizăm anumite imagini de film documentar. În documentarul despre una dintre lucrările filosofice și literare fundamentale ale umanității, "Republica" lui Platon, se spune:

"E o carte care te atrage, care îți pune mintea la contribuție și pe care o lași din mână fără a-ți face o părere.

– "Republica" lui Platon te intrigă și te înfurie, așa cum puține cărți o fac. Poți polemiza pe orice temă: de la acceptarea vânzării anumitor genuri de muzică până la cenzurarea artei.

– Ce e dreptatea?

---

* Colegiul Național "Carol I", Craiova.

- Cum ar trebui să fie societatea?
- Ce-i autentic și ce-i fals?
- Cum poți cunoaște adevărul?
- Ce să-i învățăm pe tineri?
- Orice întrebare ți-ai pune, o regăsești în Platon¹.

Iată, filosofii din Antichitate (și oamenii de acum 2500 de ani) erau frământați de aceleași întrebări care îi frământă pe filosofii și pe oamenii din ziua de azi!

Istorie și economie. Fenomenele economice sunt extrem de importante în istorie. Multe dintre evenimentele mai mult sau mai puțin spectaculoase, mai mult sau mai puțin profunde își găsesc cauzele în viața economică. Spre exemplu, este bine știut faptul că Marea Criză din 1929-1933 a reprezentat un moment important în istorie datorită schimbărilor majore pe care le-a adus. Un fragment de 3 minute și 8 secunde dintr-un documentar cuprinde tot dramatismul situației; se începe cu anii prosperității Americii de după război (cu o ilustrație muzicală conținând jazzul vesel al anilor Prohibiției) și se încheie cu spectacolul dezolant al mizeriei, șomajului și cozilor la pâine. În cele trei minute este descris fenomenul Marii Crize, cu toate aspectele sale, ce puteau arunca în aer ordinea socială din întreaga lume.

„În anii '20 americanii se bucurau de roadele prosperității. Cea mai industrializată națiune luase un avans uriaș după război. Pentru cei care aveau bani, acesta era prilejul de a face noi averi peste noapte. Crezând că n-au decât de câștigat, un milion de americani au investit la Bursă. În doar patru ani valorile acțiunilor au crescut cu 400%.

– Se specula fără măsură. Toți voiau mai mult. Toți mă sunau să cumpere acțiuni fără să întrebe care e prețul, cumpărau și gata.

Dar pe 24 octombrie 1929, neprevăzutul s-a produs.

– Brusca, am primit indicații să vindem. Valorile au scăzut continuu.

[Fragment din comentariul unui film din epocă inserat în documentar]: Mulțimile de oameni s-au adunat în fața Bursei din cauza celui mai grav crah suferit până acum de Bursa newyorkeză.

Cei care investiseră în acțiuni s-au pomenit cu datorii uriașe. Curieri ca Bill Bailey au dus veștile proaste din ușă în ușă.

– Oamenii deschideau telegramele și aveau un șoc. Veștile erau aceleași: Situația e gravă avem nevoie de mai mulți bani, altfel sunteți terminat. O oră mai târziu li se cerea să se grăbească, situația se agrava. Unii primeau mai multe telegrame și după un timp nici nu mai deschideau, căci știau care sunt veștile. Puțin după aceea au început sinuciderile. Unii se aruncau pe geam. Mulți o luaseră razna. Analizaseră situația și nu găsiseră cale de ieșire.

Crahul nu i-a afectat doar pe cei de pe Wall Street. Principalele victime nu erau bogătașii, ci oamenii de rând din toată lumea. Capitalismul promisese pro-

---

1. Documentarul *Republica lui Platon*, difuzat de postul "Discovery Civilisations" în ciclul *Mari opere literare*.

gres și bunăstare pentru toți, însă a adus șomajul și cozile la pâine. Din ruine s-a înălțat îndemnul la acțiune: în anii '30 popoarele și-au cerut slujbele înapoi"².

Un astfel de film scurt poate crea o atitudine: textul unei lecții din manual este, pentru elevi, de multe ori abstract. În spatele unor cuvinte precum criză, crah, depresiune, Bursă, șomaj etc. se ascund situații însă dramatice. Elevii conștientizează acest fapt mai bine cu ajutorul unor imagini sugestive însoțite de o ilustrație sonoră adecvată.

Istorie și literatură. Și în cazul literaturii, anumite lucrări pot fi considerate izvoare istorice, în special, opere cu vechime mare, care suplinesc lipsa unor alte surse. Un astfel de izvor istoric-literar poate fi înscris pe un diapozitiv într-un program de prezentare și discutat cu elevii.

Utilizarea imaginilor (statice sau în mișcare) bine selecționate dă posibilitate profesorului să creeze în mintea elevilor atitudini față de anumite evenimente sau fenomene istorice. Spre exemplu, la lecția despre Primul Război Mondial se prezintă un diapozitiv în care elevul extrage următoarea informație: "Utilizarea gazelor de luptă". Pentru elev este o informație care nu are asupra sa un șoc deosebit și care nu provoacă apariția unei atitudini. Dacă însă în diapozitiv se introduce o imagine extrasă dintr-un film documentar însoțită de lectura dintr-o poezie clasică ("Dulce et Decorum Est" de Wilfred Owen) scrisă în timpul războiului, lucrurile se pot schimba. Imaginile sunt atât de impresionante, iar poezia în limba engleză are un efect atât de mare, încât șansele ca elevul să-și formeze o atitudine de condamnare a războiului ca mijloc de reglementare a diferendelor între oameni sunt foarte mari. Iată textul poeziei:

"Gaz! Repede, băieți!!/ Cu stângăcie, încercam/ Să ne punem măștile pe chip,/ Dar cineva încă mai țipa/ Și se clătina/ Ca un om cuprins de flăcări./ L-am văzut neclar,/ Prin fum și prin lumina verzuie,/ Ca și cum ar fi fost sub apă,/ L-am văzut înecându-se./ În toate visele mele,/ Spre neputința mea,/ Se aruncă spre mine/ Zbătându-se și sufocându-se./ Dacă într-un coșmar ați merge și voi/ În urma căruței în care l-am pus/ Și i-ați privi ochii larg deschiși,/ Pe chipul lui sfârșit,/ Ca un păcat de moarte,/ Dacă ați auzi,/ La fiecare zguduitură,/ Sângele gâlgâindu-i/ În plămâni plini de spumă,/ Obscen ca și cancerul,/ Amar ca fierea,/ Răni incurabile pe limbi inocente,/ Nu le-ați mai spune cu înflăcărare/ Copiilor dornici de glorie/ Vechea minciună: Dulce et decorum est pro patria mori!"³.

În 1920, la doar doi ani de la terminarea primului război mondial, un alt poet al generației care a luptat în tranșee, Siegfried Sasson, a scris poezia "Aftermath" ("Consecință"). Modul în care realizatorii de la Discovery Channel pun în scenă această operă literară este impresionant⁴. Poezia reprezintă și un document istoric scris de un martor ocular care pune în evidență suferințele inima-

2. Documentarul 1929 – *Coadă la pâine* din ciclul *Oamenii secolului XX* difuzat pe "PRO TV" și "Discovery Channel".

3. Documentarul *The Great War*, episodul *Total War*, prezentat pe "Discovery Channel". Poezia a fost prezentată și în documentarul *The Life in Trenches* de pe "Discovery Civilisation".

4. Documentarul *The Great War*, episodul *Pacea pierdută*, prezentat pe "Discovery Channel".

ginabile îndurate de oameni în tranșeele primului război mondial. Poezia este foarte actuală, în contextul situației internaționale cauzată de conflictul din Orientul Apropiat, de situația din Irak și Afganistan, de apariția unor focare conflictuale (Iran, Coreea de Nord) etc.

În programa de istorie există lecții care se referă la momente importante în dezvoltarea civilizației universale. La clasa a VI-a și a X-a se studiază "Renașterea". Poate că uneori profesorul se poate abate de la modalitatea "clasică" de realizare a lecției. Dacă elevii beneficiază de manuale sau dacă profesorul le pune la dispoziție un alt material după care să învețe, el își poate permite să pună accent pe un eveniment care să creeze în mintea elevului o atitudine față de un fenomen de cultură și de civilizație cu așa de mare importanță care a fost Renașterea.

Impresionantă este povestea pictării plafonului Capelei Sixtine de către Michelangelo. Poate fi utilizată vestita biografie "Viața lui Michelangelo" de Romain Rolland și o poezie⁵ scrisă de artist în care acesta descrie toate chinurile pe care le-a îndurat ca să realizeze o operă extraordinară.

În paralel cu prezentarea poeziei se prezintă fotografiile cu scene de pe plafonul Capelei Sixtine, capodoperă inegalabilă a artei universale. Pe măsură ce profesorul recită poezia, versurile sunt explicate. De exemplu, profesorul descrie modul în care artistul stătea suspendat pe schelă ("Prind gușă, ghemuit pe schelărie/ asemenea pisicilor acele de prin Lombardia cu ape rele..."⁶), efortul și suferințele îndurate în timpul lucrului ("Cu barba-n cer, cu pieptul de harpie,/ susțin pe gheb povara cefeii grele,/ mi-e fața ca pestrițele podele,/ când pensula se scurge în prostie..."⁷) etc. Se poate pune accentul pe prezentarea personalității artistului (model pentru ceilalți artiști ai Renașterii italiene), având ca trăsătură dominantă demnitatea în relațiile cu puternicii vremii (papa Iuliu al II-lea) etc.

Istorie și arta plastică. În programa de istorie există lecții care se referă la istoria culturii și civilizației. Un exemplu a fost dat mai sus la secțiunea "Istorie și literatură". Este foarte comod să prezinți elevilor imagini reprezentând reproduceri de artă cu ajutorul calculatorului.

În același timp se pot utiliza opere de artă (pictură, sculptură, arhitectură) ca izvoare istorice: mozaicurile de la Ravenna, de la biserica San Vitale (cu portretele lui Justinian și al Teodorei), faimosul tablou al lui Goya (1746-1828) "Tres de Majo" (reprezentând reprimarea unei răscoale antifranceze din timpul războiului poporului spaniol împotriva lui Napoleon), tabloul lui Delacroix (1798-1863) "Libertatea conducând pe baricade poporul" etc.

În ceea ce privește istoria națională, la capitolul *De la geneza etnică la geneza statală* la clasa a XII-a (ca și la capitolul corespunzător de la clasa a VIII-a)

5. Michelangelo – *Poezii (Opera omnia)*, traducere de C.D. Zeletin, Editura Minerva, București, 1986, pag. 5-6.

6. *Ibidem*.

7. *Ibidem*.

se poate prezenta macheta forului lui Traian de la Roma construit de împăratul cuceritor al Daciei din prada luată de la daci. Reconstituirea aspectului inițial al forului are drept rost ca elevii să-și facă o imagine despre importanța economică și bogăția Daciei antice. Imaginile pot fi însoțite de comentarii privind alte realizări edilitare ale lui Traian realizate cu ajutorul prăzii dace.

Între capodoperele artei din toate timpurile se numără și vestitele fresce exterioare dela cinci mănăstiri din Bucovina (Vroneț, Gura Humorului, Moldovița, Sucevița, Arbore). În ceea ce privește ideologia secolului al XVI-lea ele reprezintă un izvor de prim ordin. Astfel, istoricii și specialiștii în istoria artei medievale românești consideră că frescele reprezintă un mesaj pentru locuitorii greu încercați ai Moldovei de invaziile otomane și de pericolul transformării țării în pașalâc. Tipică este faimoasa frescă "Asediul Constantinopolului" de la Moldovița. Studiile cercetătorilor români au arătat că nu este vorba de nefericitul asediu din 1453, ci de cel din anul 626 când capitala împărăției bizantine a fost atacată de perși. Tradiția spune că orașul ar fi fost salvat de intervenția miraculoasă a Fecioarei. Așadar, așa cum Fecioara a salvat odinioară Bizanțul, la fel va salva și Moldova în fața cuceritorilor otomani; "...bisericele din cetate sunt de stil moldovenesc și nu bizantin, ceea ce dovedește că zugravul deși ne arăta, chipurile, Constantinopolul, ne invita să vedem Suceava. Prin urmare, punând semnul egalității între Constantinopol și Suceava – prin extindere – Moldova, autorul frescelor milita evident pentru apărarea țării sale, mobilizându-i în luptă și inspirându-le încredere în izbândă tuturor concetățenilor care priveau fresca manifest"⁸.

O altă faimoasă realizare a zugravilor moldoveni din secolul al XVI-lea este "Judecata de Apoi". "Aici sunt figurate, în centru sus, porțile raiului cu Cel vechi de zile încadrat de semnele zodiacului. Urmează un nou registru avându-l în centru pe Isus ca judecător suprem, înconjurat de garda îngerească și având de-a dreapta și de-a stânga pe Maria și Ioan Botezătorul ca intercesori pentru a obține iertarea oamenilor... În registrul următor, centrul este ocupat de tronul *Etimasiei* la picioarele căruia au îngenuncheat Adam și Eva. Deși formal tot simetric și acest registru, prin conținut el este deja divizat în două părți opuse. Astfel că în timp ce în stânga sunt grupurile dreptilor, în dreapta sunt cele ale necredincioșilor: evrei, turci, tătari și armeni... Nouă era, în *Judecata de apoi* tratată de artiștii moldoveni, introducerea grupurilor de turci și tătari și încă în proporții ce fac din ei centrul de atracție al compoziției. De aici și concluzia – trasă tot de Sorin Ulea – că zugravii moldoveni au prelucrat în așa fel tema tradițională respectivă încât "au transformat-o într-un instrument de activizare a maselor în scopurile politice ale domniei", fiind continuarea firească a celorlalte teme ale programului iconografic"⁹.

Istorie și cinematografie. Cinematograful este arta care datorează cel mai mult progresului tehnic. Imaginile cinematografice pot fi utilizate în două moduri:

8. Vasile Florea – *Istoria artei românești*, Hyperion, Chișinău, 1991, p. 271.

9. *Ibidem*, p. 279 și 281.

- ca document istoric;
- ca modalitate de a crea în ființa elevilor o atitudine față de un eveniment sau un proces istoric.

Filmul documentar este un izvor istoric de bază; cu totul altele ar fi fost cunoștințele noastre despre istorie dacă tehnica cinematografică ar fi fost inventată mai devreme. Cu ajutorul documentelor cinematografice de arhivă pot fi reconstituite diverse evenimente ale istoriei (spre exemplu, sosirea la București a președintelui american Nixon în istorica vizită din 1969).

Filmul artistic nu constituie, de obicei, un izvor istoric. Totuși, imaginile de film artistic pot constitui o modalitate prin care să fie realizată de către elevi o atitudine față de un eveniment sau un proces istoric. Spre exemplu, se poate insera imaginea memorabilă a intrării lui Mihai Viteazul în Alba Iulia așa cum este prezentată în excepționalul film al lui Sergiu Nicolaescu dedicat personalității marelui domnitor. Scena este de un deosebit efect și datorită muzicii compusă de Tiberiu Olah. Datorită artei, te simți mândru că ești român. Evident, scena intrării lui Mihai Viteazul în Alba Iulia din filmul lui Sergiu Nicolaescu nu reprezintă un izvor istoric, dar este o reconstituire destul de fidelă a acestui excepțional eveniment din istoria națională; în mare măsură modul în care cineastul prezintă acest moment de glorie al istoriei naționale concordă cu relatările din izvoarele istorice. Spre exemplu, iată modul în care Bălcescu, bazându-se pe aceste izvoare prezintă intrarea lui Mihai Viteazul în Alba Iulia (1 noiembrie 1599): "...luni, 1 noiembrie, Mihai-Vodă intră cu mare pompă în capitala Ardealului. Dorința ce adesea avea d-a face întipărirea popoarelor printr-o strălucită priveliște, adăogându-se la vesela îmbătare a unei izbânzi de atâta vreme dorită, făcu pe Mihai de puse în această intrare triumfală o podoabă nemaivăzută în părțile noastre. Intrarea s-a făcut prin poarta Sf. Gheorghe. De la această poartă până în palatul domnesc, sta înșirați ostașii de ambe părțile uliței în mai multe rânduri, în dosul cărora se grămădise mii de mii de popor. Înainte venea episcopul și clerul său, isnafurile (corporațiile) orașului, apoi o bandă de muzică ce se compunea de opt trâmbițe, care cu multă armonie modula sonurile lor, de atâtea tobe de oțel pre obiceiul turcesc, de un bun număr de flaute și flașinete. În urma acestei orchestre, venea Mihai, călare pe un măreț cal alb. Opt paji investiți cu mare eleganță încungiura calul domnului. Înaintea lui opt seizi duceau de frâu opt cai acoperiți cu șele prețioase, lucrate cu aur și argint, și împodobiți cu pene mari.

Mihai purta pe cap un calpac unguresc împodobit cu o egretă neagră de pene de erdoi legate cu o copcă de aur; o manta lungă albă de mătase țesută cu fir, având pe de laturi țesuți vulturi de fir; tunică albă de aceeași materie; lungi ciorapi de mătase albi, garnisiți cu petre scumpe și botine de saftian galben; de brâu atârna o pală de Taban împodobită cu aur și rubine.

O ceată de zece lăutari țigani urma îndată după domn, cântând imnuri naționale. Apoi venea o mulțime de boieri și ofițeri străluciți, toți călări, și o numeroasă trupă de soldați. Lângă domn se ducea steagurile lui Andrei Bathori luate

în bătălie. Ele erau desfăcute și plecate spre pământ, spre semn că Ardealul e supus.

Astfel, în mijlocul concertului trâmbițelor, tobelor și altor instrumente, la sunetul clopotelor și vuietului tunurilor, la care se unea strigările de bucurie ale poporului, intră Mihai în capitala Ardealului și trase la palatul domnesc"¹⁰.

Trebuie ca profesorul să manifeste atenție în utilizarea secvențelor de film; cinematograful este artă; uneori regizorul nu ține cont de adevărul istoric. De aceea, secvențele în care întâlnim abateri de la acest adevăr trebuie să nu fie prezentate ori trebuie ca elevilor să li se atragă foarte serios atenția asupra erorilor. Chiar în secvența din filmul lui Sergiu Nicolaescu privind intrarea lui Mihai în Alba Iulia s-a strecurat o greșeală; în timp ce voievodul apare victorios în capitala Transilvaniei, dialogul între unele personaje din film ne conduce la concluzia că Preda Buzescu a murit în timpul luptei, ceea ce contravine adevărului istoric. Autorul acestor rânduri pur și simplu a tăiat acel dialog atunci când a montat secvența de film pentru a fi prezentată elevilor.

Se impune o întrebare: se pot arăta elevilor imagini violente, precum cele din celebrul film "Salvați soldatul Ryan"? Întrebarea este justificată de faptul că imaginile violente din pelicula citată mai sus înfățișează adevărul despre grozăviile războiului; în război oamenii sunt arși de vii, alții își pierd mâinile, picioarele, ochii etc. Pe de altă parte se cunosc efectele nocive asupra psihicului tinerilor ale scenelor violente din producțiile cinematografice. Probabil că trebuie ținut seama de particularitățile de vârstă; elevii de 17-18 ani sunt mai puțin expuși decât cei de la gimnaziu.

Uneori, arta cinematografică ne ajută prin mijloacele ei specifice într-o manieră extrem de spectaculoasă. Astfel, unul dintre cele mai faimoase filme ale istoriei cinematografului este "2001 – O odisee spațială", o ecranizare realizată de Stanley Kubrick după o scriere a celebrului autor SF, Arthur C. Clark. În film există o imagine de-a dreptul antologică: o maimuță (văzută în film ca strămoș al omului) aruncă în văzduh un os, care în secvența următoare se transformă într-o... navă spațială. Ideea progresului umanității comprimată în secvențe care se desfășoară în câteva secunde, iată ceva ce numai arta poate reprezenta. "Scena mea favorită e aceea când osul zboară prin aer și filmul trece brusc la scena cu stația orbitală care are aceeași formă și se mișcă la fel. Tranziția este fantastică deoarece cuprinde întreaga istorie a omenirii, surprinzând felul în care am evoluat de la mânăuirea unui os la călătoria în spațiu". (Rodney Brooks, director la Massachusetts Institut of Technology)¹¹.

Istorie și muzică. Și muzica poate fi utilizată de către profesor la ora de istorie pentru ușurarea activității de învățare de către elevi. Astfel, există lucrări mu-

10. Nicolae Bălcescu – *Românii supt Mihai-Voievod Viteazul*, Editura Militară, București, 1984, p. 177-178.

11. Documentarul *2001 – O odisee spațială* difuzat în ciclul *Mari opere literare* de postul "Discovery Civilisation".

zicale care au o anumită rezonanță în legătură cu anumite evenimente istorice: "Marseieza" și Revoluția franceză, "We shall overcome" și mișcarea pentru drepturi a cetățenilor americani de culoare, "It's a Long Way to Tipperary" și primul război mondial, "Treceți batalioane române Carpații" și războiul pentru întregirea patriei etc.

Dar iată și o piesă muzicală modernă, aparținând legendarul grup "Phoenix", "Pavel Chinezul, leat 1479" de pe albumul "Mugur de fluiet", editat pentru prima oară în anul 1973. Lucrarea a fost compusă de liderul formației, Nicu Covaci, pe versurile lui Șerban Foarță și Andrei Ujică. Iată textul acestei piese muzicale:

"Sus, la munte, sus,/ La izvorul Cernii în inima iernii,/ Unde doarme dus,/ Pavel voievod, păzit de-un zăvod./ Un zăvod supus,/ Care aude câinii, din Câmpia Pâinii/ Urlet în apus,/ Dând că turcii vin, cu amar și chin.

Refren 1: Pavele, voievoade./ Scoală-te și ia zaua/ Roibului pune-i șaua,/ Pavele, cneazule./ Pavele, voievoade./ Nălță-se pe cer steaua/ Steaua ta logo-steaua/ Pavele, cneazule./ Cneazul,/ Cneazul,/ Cnejilor./

Nu te mai descurci,/ De șalvari și fesuri furnicând pe șesuri./ Unde urlă turci,/ Ca la Turnul Babel, acolo și Pavel./ Urcă-i sus în furci,/ Și nu mi-i lăsa, pe Măria sa!/ Cu caftan de nurci,/ Până-n adâncime, spintecă-n turcime.

Refren 2: Pavele, voievoade, Pavele!/ Scoate zaua roibului,/ Scoate-i șaua,/ Pavele, cneazule./ Pavele, voievoade./ Sus pe cer luce steaua/ Steaua ta logo-steaua/ Pavele, cnezule, Pavele.../ Cneazule,/ Cneazul,/ Cnejilor./ Hei, hei.../

După crunt măcel,/ Care mai de care, la un praznic mare,/ Cu vin brumărel și hălci de berbec/ Plânge Ali Bec./ Uită-l și pe el,/ Pavel pe la toacă dântuie și joacă/ Cum mai joacă el/ Ca ieșit din minți cu un turc în dinți".

Refren 1.

Piesa se referă la un vestit cneaz din Banat, Pavel, erou al luptei otomane din secolul al XV-lea și la bătălia de la Câmpia Pâinii. "... în octombrie 1479 o puternică armată otomană, comandată de frații Ali și Skender begi, care număra circa 40.000 de oameni, trecând prin Țara Românească au intrat în Transilvania. Acestei oști i s-a alăturat și Basarab Țepeluș care comanda 5.000 de oameni. Ali și Skender au intrat în Ardeal pe la Turnu Roșu și urmând cursul Maramureșului s-a apropiat de Alba Iulia. În apropierea Orăștiei au fost întâmpinați de oastea Transilvaniei, condusă de Ștefan Bathory și de românul bănățean Pavel Chinezul. Ștefan Bathory a fost rănit de șase ori. Minuni de vitejie a făcut și Pavel Chinezul, care ataca cu câte o sabie în fiecare mână. Astfel, pe locul numit Câmpia Pâinii, în ziua de 13 octombrie 1479, turcii au suferit o înfrângere foarte grea. Aproape întreaga oaste a lui Basarab Țepeluș a rămas pe câmpul de luptă, iar el, urmând Valea Oltului, s-a retras în fugă trecând în Țara Românească. Captura făcută de transilvăneni a fost imensă. Se aprecia că au reușit să ia 30.000 de cai, iar 30.000 de turci au murit în luptă. Oastea Transilvaniei a reușit să elibereze toți copiii și femeile robite. Turcii au pierdut armamentul greu cu care voiau să distrugă zidurile cetăților. S-a afirmat că după luptă, de bucurie, Pavel

Chinezul a dansat ținând în dinți cadavrul unui turc"¹². Informațiile despre acest personaj istoric se pot insera la lecțiile despre "Politica externă a voievozilor: Mircea cel Bătrân, Alexandru cel Bun, Iancu de Hunedoara, Vlad Țepeș, Ștefan cel Mare, Mihai Viteazul". Cântecul nu este decât un pretext pentru realizarea unei atmosfere deosebite la oră, pentru atragerea atenției elevilor. Se pot, de asemenea, pune întrebări pe marginea textului cântecului.

Evident, este comod să se insereze cântecele respective prin utilizarea calculatorului.

Istorie și știință. De multe ori științele exacte reprezintă instrumente deosebit de utile în descifrarea anumitor aspecte ale studiului istoriei. Se știe, de exemplu, importanța pe care a avut-o în stabilirea cronologiei utilizarea izotopului de C 12.

La rândul său biologia, în speță ramura ei numită genetică, are o importanță deosebită în ceea ce privește cercetările referitoare la originea speciei umane, concluziile sale fiind de mare folos pentru specialiștii în preistorie.

Postul de televiziune "Discovery Channel" a difuzat mai multe filme documentare (făcute cu un deosebit profesionalism) care se ocupă de problema atât de discutată a originii omului, în lumina ultimelor descoperiri făcute în domeniu. Într-unul dintre aceste filme este demonstrată ipoteza, susținută de analiza ADN-ului mitocondrial (care se transmite numai de la mamă la fiică) a originii africane a omului modern (*Homo sapiens sapiens*) și se prezintă itinerariul fantasticei călătorii care a permis cucerirea întregului pământ de către *Homo sapiens*: din Africa peste Marea Roșie a fost colonizată Asia, apoi de aici omul a ocupat Australia. Abia după aceea a fost cucerită Europa și, în sfârșit, din Asia s-a ajuns în America. Având în vedere că acest traseu a fost stabilit cu ajutorul celor mai moderne descoperiri în domeniul geneticii (care nu lasă loc diverselor interpretări), putem concluziona că biologia a lămurit un mare mister.

Iată textul unui fragment de film care se poate utiliza la oră cu ajutorul acestui instrument fabulos care este calculatorul:

"Această femeie este străbuna omenirii, "Eva mitocondrială", din care descindem toți. A trăit acum 150.000 de ani în Estul Africii și toți oamenii sunt înrudiți cu ea. Fiicele și nepoatele ei au plecat din Africa și au populat restul lumii. A fost cea mai importantă călătorie făcută vreodată de om. Testele genetice ne-au permis să trasăm harta acestei călătorii. Cu ajutorul ei, putem urmări traseul fiicelor Evei printr-o lume pustie, depășind obstacole și descoperind noi teritorii. Pentru prima oară, am aflat cine suntem și de unde venim, întrebări care ne-au preocupat de când am ridicat capul și am privit spre stele. Datorită geneticii, fiecare își poate identifica rolul în această poveste incredibilă. Am luat mostre de la acești oameni din Chicago. Testele genetice vor dovedi că strămoșii lor au străbătut lumea ca să ajungă aici"¹³. Cercetările genetice au ajuns la concluzii tulburătoare,

12. Nicolae Grigoraș – *Moldova lui Ștefan cel Mare*, editura Junimea, Iași, 1982, pag. 193-194.

13. Documentarul *Adevărata Evă*, difuzat pe "Discovery Channel".

extrem de însemnate pentru educația tineretului în spiritul înțelegerii între oameni, la care disciplina istorie are o contribuție atât de însemnată:

"Oricine poate cere să i se analizeze ADN-ul mitocondrial pentru a afla ruta urmată de strămoșii săi din Africa spre alte colțuri ale Terrei. În Chicago cinci persoane își caută originile. După analiza ADN, cercetătorii au descoperit o înrudire între o grecoaică și un amerindian. Angela Trackas e dintr-o familie de imigranți greci veniți în SUA. Leonard Malatare e indian Cree. Amândoi își au originea pe aceeași ramură a arborelui genealogic și au avutun strămoș comun acum 30.000 de ani, în sudul Siberiei. Pe când Homo sapiens porniți din Africa populau lumea, unii au ajuns în centrul Rusiei de azi. Acolo s-a născut o femeie... Urmașii ei s-au despărțit: unii au pornit spre Europa, alții spre Siberia și apoi spre America. Strămoșii lui Trackas și Malatare au ajuns în America din direcții opuse și se reîntâlnesc pentru prima oară acum, în Chicago, după 30.000 de ani de evoluție.

Malatare: Nu-mi vine să cred...

Trackas: Mi se pare interesant că toți avem aceeași strămoși. Poate că așa oamenii nu vor mai pune atâta accent pe diferențe, poate că își vor găsi mai multe în comun, poate vor deveni mai toleranți și mai înțelegători"¹⁴.

Istoria și sportul. Pare că nu există legătură între sport și istorie în activitatea de predare la clasă. În realitate, utilizând un domeniu de activitate umană atât de popular, mai ales printre tineri, cum este sportul, se pot descoperi destule modalități, care să facă ora mai atractivă. De altfel, într-un articol precedent, s-a demonstrat o astfel de legătură între un domeniu al sportului (șahul) și istorie¹⁵.

De exemplu, cu ajutorul calculatorului se prezintă o veche fotografie, datând din anul 1938, anul desfășurării campionatului mondial de fotbal, în Franța. Anul 1938 este, după cum se știe, un an dramatic în istoria Europei: în acel an Germania a anexat Austria; este de asemenea anul funestului acord de la München. În curând avea să izbucnească cel de-al doilea război mondial...

Fotografia înfățișează momentul de final al meciului Elveția-Germania; în dreapta, cu tricouri închise, jucătorii elvețieni, victorioși, se îmbrățișează; în stânga, germanii, deși învinși, salută publicul cu salut nazist, ceea ce provoacă reacția publicului francez. Aceste aspecte ale fotografiei se discută cu elevii.

Regretatul scriitor și ziarist Ioan Chirilă descrie astfel atmosfera în care s-a desfășurat meciul: "... se joacă în avanpremieră meciul Germania-Elveția. Golitath și David de "Parc des Princes". Germanii, conduși de un antrenor nou, Sepp Herberger..., n-au cedat tentației de a-i avea în echipă și pe fotbaliștii Austriei anexate. Herr Sepp aliniază șapte germani și patru austrieci... Publicul e ostil. Tribuna fotbalului nu poate uita Münchenul. E huiduit Marele Reich, nu Kupfer sau Kitzinger [jucători germani].

14. *Ibidem*.

15. Valentin Băluțoiu – *Utilizarea calculatorului la lecția de istorie*, SAI, nr. LVIII, București, 2003, pag. 87-106.

Mica Elveție, simbolul libertății în Europa, e primită cu urale. Și ceea ce părea să fie un miracol, se întâmplă. Germania, cu echipa ei puternică, pe care celebrul portar Zamora o instalează printre favorite... are desigur prima șansă în meciul cu Elveția, dar spectatorii francezi, veniți în număr mare asistă la o surpriză de proporții. Germanul Gauchel deschide scorul, dar... Trello Abegglen III egalează și elvețienii rezistă eroic timp de 120 de minute, în aplauzele stadionului principilor... Meciul se va rejuca... Elveția, epuizată, desigur, de acest efort, va pierde, își spun toți, dar ea "și-a făcut datoria față de Europa care mai crede în pace"... pe "Parc des Princes" se va produce o mare surpriză. O surpriză care a făcut bucuria a milioane de oameni din întreaga Europă, pentru că în această zi de 12 iunie 1938 fotbalul și-a asumat răspunderea gravă de a se opune – primul! – Marelui Reich..."¹⁶.

Ioan Chirilă îl citează mai departe pe ziaristul francez Francois Thebaud, participant la un mare număr de turnee finale ale campionatului mondial: "Marea surpriză ne este oferită de rejucarea meciului Germania-Elveția... în fața a peste 21.000 de spectatori... Cinci mari jucători austrieci, Raftl, Skoumal, Stroh, Hanehman și Neumer figurează în această echipă a Reichului, dar departe de a reprezenta o întărire, acest rapel simbolic al recente anexări a Austriei de către Germania hitleristă oferă echipei Elveției un aliat atotputernic în persoana publicului parizian. Rănirea spectaculoasă a extremului elvețian Aeby... lovit cu brutalitate la figură, face să crească importanța factorului pasional. Purtați pe sus de mulțime, elvețienii care fuseseră conduși la pauză cu 2-1, remontează – "în zece" acest handicap enorm și câștigă cu 4-2... La umbra înserării care se lasă asupra arenei din Auteuil, ultimile minute ale acestei formidabile reveniri au atins un grad de intensitate dramatică pe care nu am trăit-o niciodată până atunci. Fără îndoială că evenimentele grave ale trecutului recent și amenințările viitorului au contribuit la crearea acestei impresii mai mult decât meciul în sine, în pofida spectacolului fotbalistic oferit"¹⁷.

Această modalitate de abordare a orei se poate utiliza la lecția "Societatea Națiunilor și politica securității colective" de la capitolul "Noua ordine internațională" la clasa a XI-a, sau la capitolul corespunzător de la clasa a VII-a.

O fotografie cu startul cursei de 100 m plat de la Olimpiada de la Berlin din 1936 (așadar legată de sport) pune în evidență un eșec de natură ideologică a lui Hitler: deși jocurile au fost organizate din dorința de a demonstra superioritatea regimului nazist și a atleților aparținând rasei "de stăpâni", adevăratul erou al întrecerii a fost sportivul american de culoare Jesse Owens, care a câștigat 4 medalii de aur (la 100 și 200 m, săritura în lungime și ștafeta de 4x100 m), performanță care n-a fost egalată decât în 1984 la Los Angeles de către un alt atlet de culoare, Carl Lewis. "Puține personalități, puține genii au privilegiul de a le fi așezat în jurul numelui aura de legendă încă în timpul vieții. Este nevoie de cele

16. Ioan Chirilă – *Și noi am fost pe Conte Verde*, Editura Sport-Turism, București, 1983, p. 66-67.

17. *Ibidem*, p. 71-72.

mai multe ori de timp, acest judecător suprem, pentru a discerne valorile cele mai importante. Din august 1936 ≡când s-a desfășurat Olimpiada de la Berlin] și până în martie 1980 ≡când marele atlet a încetat din viață] Jesse Owens a fost o legendă vie. Despărțirea nu-i mai poate hiperboliza meritele sportive. Moartea îl trece însă pe eroul Jocurilor Olimpice de la Berlin nu numai dincolo de hotarul acestei lumi efemere, ci și dincolo de perimetrul patrimoniului sportiv al lumii. Jesse Owens va fi întotdeauna – câți sportivi vor mai trece, oare, acest prag? – una din marile valori ale civilizației pământene, ca Homer sau Shakespeare, ca Beethoven sau Ceaikovski, ca Michelangelo sau Galilei¹⁸. Ori de câte ori Owens câștiga o medalie de aur Hitler părea să se așeze pe tribuna pentru a nu fi silit să asiste la premiera atletului negru și, implicit, la căderea mitului superiorității rasiale a "arienilor". Este o informație de efect care ajută, în același timp, la captarea interesului elevilor.

În legătură cu istoria României, se poate utiliza, de exemplu, o veche imagine reprezentând echipa de fotbal "Universitatea" Cluj: jucătorii prezenți în acea fotografie au refuzat, după dictatul de la Viena din august 1940, să participe în campionatul Ungariei, deși fotbalul maghiar era extrem de puternic pe atunci în Europa (echipa Ungariei era vicecampionă mondială). Echipa din Cluj a preferat să se mute la Sibiu pentru a participa în continuare la întrecerile campionatului României. Este un eveniment, aparent fără importanță deosebită, dar care demonstrează că Unirea de la 1918 a avut o bază solidă, iar România Mare n-a fost o creație artificială a sistemului de la Versailles. Discuția pornită de la o veche fotografie a unei echipe de fotbal arată că istoria este viață.

Istorie și viață cotidiană. Cercetările istoricilor din ultimele decenii s-au axat, în ceea ce privește în special istoria mai veche, mai puțin pe evenimentele politice, cât mai ales pe aspecte ale vieții cotidiene. Programele noastre școlare conțin într-o măsură mult mai importantă aceste elemente. Prezentarea cu ajutorul calculatorului a câtorva secvențe din filme documentare realizate cu o artă deosebită de acești extraordinari profesioniști care lucrează pentru postul "Discovery Channel" este sugestivă. Astfel, dialogul dintre realizatorul Terry Jones și egiptologul Joan Fletcher ne prezintă într-o formă foarte atractivă un aspect al vieții cotidiene în Egiptul antic (alimentația).

"Senedjem [un pictor din vechiul Egipt, al cărui mormânt a fost descoperit la Luxor] a avut o dimineată grea. A pictat în mormântul faraonului la o temperatură de 38 grade C. Dar e vremea prânzului. Ce mănca?"

Joan Fletcher: Asta era hrana de bază a vechilor egipteni. La prânz, se bea bere și se mânca pâine. Toată cultura vechilor egipteni se baza pe ceea ce vedem pe masă. Are multe calorii.

Terry Jones: Porata asta are multă grăsime.

Joan Fletcher: Da, are foarte multe calorii, care dau multă energie. E bună, nu?

18. Vladimir Moraru – *Legendele Olimpului athletic*, Editura Sport-Turism, București, 1983, p. 29.

Terry Jones: Nu e ca porata, e mai pufoasă. Nu mai trebuie să mănânci altceva. E delicioasă!

Joan Fletcher: Cu ajutorul acestei pâini s-au construit piramidele. Săpăturile recente făcute la Giseh și în satul constructorilor au dat la iveală brutării imense unde se făcea pâinea lucrătorilor. Pâinile coapte în vase de teracotă conțineau multe calorii, erau hrănitoare și furnizau energia necesară construirii unei piramide.

Terry Jones: Când oamenii de azi află că egiptenii trăiau doar cu pâine și cu bere, îi compătimeșc, dar ei nu se gândesc la pâinea feliată de la supermarket, care e cu totul altfel. Asta are alt gust și egiptenii au multe sortimente de pâine.

Joan Fletcher: Azi, în unele zone rurale din Egipt, fiecare femeie are un cuptor în curtea casei și face pâinea într-o anumită formă, uneori cu trei proeminențe. Unele femei fac și mici elemente decorative și se întrec să facă cea mai bună pâine.

Terry Jones: Sunt sigur că am văzut forma asta printre hieroglife.

Joan Fletcher: Ai văzut-o pe pereții mormintelor și templelor. Mii de ani pâinea a fost adusă ca o ofrandă.

Terry Jones: Cred că tăiau ceapă și făceau salată din ea.

Joan Fletcher: Probabil că-și făceau și sandvișuri cu ceapă. Împrăștiau ceapa, sau altceva, pe pâine, împachetau sandvișul și-l puneau în buzunarul de la spate, pentru a-l lua la muncă.

Terry Jones: Ce urma după salată?

Joan Fletcher: Dacă erai bogat sau dacă avuseși noroc la vânatoare pe râu, mâncai rațe sau găște sălbatice. E grozav!

Terry Jones: Mâncau rață?

Joan Fletcher: Da, și le plăcea să facă friptură de rață glazurată cu miere. În scenele din morminte se vede și pielea raței, vedem cum era jumulită. Artiștii din vechime s-au străduit să arate cum era pregătită carnea. În afară de friptura de rață, egiptenii mai preparau și alte feluri de carne, prin sărare și uscare. Măcelăria e goală, dar vezi cârligele care atârnă în tavan? În multe scene din morminte și temple, sunt înfățișate măcelării, locurile unde erau sacrificate animalele, felul în care carnea era pusă la uscat. Adesea, puneau la uscat și pește. Peștele uscat era foarte căutat.

Terry Jones: Le plăcea?

Joan Fletcher: Sigur¹⁹.

Dialogul dintre cele două personaje este însoțit de imagini care ne prezintă felurile de mâncare: puse pe masă ori reprezentările mâncărurilor așa cum ne apar în frescele din morminte ori în basoreliefuli. Istoria este astfel o știință vie, întrucât surprinde viața unor oameni care au trăit cu mult timp în urmă, dar care aveau preocupări atât de apropiate de cele ale omului contemporan!

19. Documentarul *Istoria ascunsă a Egiptului* difuzat pe postul "Discovery Channel".

Aplicație practică. Închipuiți-vă o oră de istorie în care elevii să aștepte cu nerăbdare sfârșitul lecției. Acolo, în spate, un tânăr se mișcă: ah, nu se mai termină odată? Gândurile altuia zboară la întâmplările din vacanța abia sfârșită. De ce nu se aude clopoțelul sunând?

La catedră, însuși profesorul spune cu un ton egal, plictisit, ceea ce a spus și acum cinci ani și o să spună și peste alți cinci: colonizarea greacă a avut loc în zona Mării Mediterane și a Mării Negre, urmările colonizării au fost următoarele...

De multe ori se întâlnesc situații precum aceea descrisă mai sus. Unii consideră că istoria este o disciplină moartă, fără finalitate în devenirea unei personalități.

Închipuiți-vă și o altă secvență. La o discuție a profesorilor de diferite specialități într-un oraș la circa 55-60 de km de Craiova a fost prezentat un produs realizat cu ajutorul calculatorului în cadrul unui proiect Socrates (în parteneriat cu școli din Franța, Italia și Spania) în care a fost angrenat și Colegiul Național "Carol I". Este vorba de proiectul "Marea – mamă a orașelor" lucrat în cadrul atelierului "Civilizații marine" coordonat de autorul acestui articol. De la primele imagini apărute pe ecranul videoprojectorului s-a simțit o agitație în rândul profesorilor din sală; să vezi un grec din antichitate jucând fotbal... Asta parcă n-am mai învățat-o la școală! Să vezi apoi pe Hagi, pe Maradona și pe Crujff! Și, dintr-o dată, să constați că, pe nesimțite, se învață lucruri mai serioase: că Massalia a fost întemeiată de coloniști veniți din Focea, și că Tomisul a fost înființat de milesieni prin secolul VII î.Hr. sau că numele de Barcelona vine de la numele vestitei familii Barcas din care făcea parte și marele general Hanibal. Acesta este un alt fel de istorie...

Numai istorie? Din moment ce în prezentare apar și imagini cu obiective culturale cum ar fi monumentele concepute de Gaudi de la Barcelona, ori versuri ale marelui poet Ovidius, ori o reproducere al unui tablou realizat de un vestit pictor napoletan, este clar că avem de-a face cu o realizare interdisciplinară. Cât de complexă este istoria!

O descriere a diapozitivelor.

Diapozitivul 1:

Creatorii prezentării vor să se facă cunoscuți:

Marea – mamă a orașelor (titlul prezentării).

Atelierul "Civilizații marine"

Diapozitivul 2:

La început suntem serioși: civilizația greacă a fost o civilizație a mării. Prezentăm imagini ale vechilor nave ale grecilor. Îi mulțumim profesorului Patias de la Universitatea "Aristoteles" din Salonic, care a cules de pe Internet niște imagini splendide!

Diapozitivul 3:

O imagine șocantă: se juca fotbal în antichitate! Hm, asta e prea de tot! Se prezintă un basorelief datând de vreo... 2500 de ani!

Diapozitivele 4-5:

Dacă e vorba de fotbal, să-l chemăm în ajutor pe unul dintre cei mai mari fotbaliști români (eu nu-l consider pe Hagi cel mai mare pe care l-au avut românii, dar, în fine..., e cel mai la modă) și punem o întrebare: unde și-a început strălucita carieră: evident, în România toți știu că la Constanța! Așadar,

Diapozitivul 6 prezintă imagini din Constanța, cel mai mare port românesc, un adevărat plămân al economiei din țara noastră.

Dar poate că Hagi nu este prea cunoscut în țările partenere (mă cam îndoiesc de asta, a jucat și la Real Madrid și la F.C. Barcelona, și în Italia, a luat și o cupă UEFA și vreo două supercupe ale Europei, așa că...) așa că îl rugăm pe cel mai mare jucător de la Pele încoace să intervină în sprijinul nostru:

Diapozitivele 7-8: *În ce oraș din Italia a jucat superstarul fotbalului argentinian, campion mondial în 1986?*

Toți iubitorii de fotbal vor spune într-un glas: Maradona a jucat la Napoli! Deci,

Diapozitivul 9 prezintă o imagine din Napoli.

Diapozitivul 10 îl prezintă pe un alt star, de astă dată din fotbalul francez. Deh, trebuie să dăm Cezarului ce-i al Cezarului, Franța a fost campioană mondială în 1998 (din politete, să nu amintim despre ce s-a întâmplat în Japonia și Coreea) și europeană în 2000 (partenerii noștri din Italia n-ar vrea să-și aducă aminte de ultima finală europeană). Evident punem întrebarea:

În ce oraș din sudul Franței a jucat, câștigând Cupa Campionilor Europeni în 1993, antrenorul actual al echipei de club A.S. Monaco?

Iubitorii de fotbal cunosc că Didier Deschamps a jucat în orașul strălucitor și fierbinte al Mediteranei, Marseille (**diapozitivul 11**).

Să nu-i uităm pe partenerii din Spania:

Diapozitivul 12 îl prezintă pe un alt mare jucător (este preferatul meu). Punem, așadar, întrebarea: *În ce oraș din Spania, în Catalonia, a jucat și a antrenat cel mai mare jucător olandez, fost membru al echipei Ajax Amsterdam?*

Evident, răspunsul este Barcelona (imaginea din **diapozitivul 13**).

În **diapozitivul 14** se pune întrebarea: *Ce legătură există între Constanța, Napoli, Marsilia și Barcelona?*

Diapozitivul 15 înfățișează o hartă cu orașele Constanța, Marsilia, Napoli, Barcelona și metropolele antice care le-au întemeiat.

Diapozitivul 16 oferă concluzia: *Constanța, Napoli, Marsilia și Barcelona au fost colonii grecești (cu excepția Barcelonei care a fost întemeiată de fenicieni, alți mari navigatori ai antichității). Aceste orașe sunt fiicele mării, cale de legătură și înțelegere între oameni.*

Diapozitivul 17 înfățișează o imagine celebră în istoria României (statuia înfățișând pe zeița Fortuna și pe zeul Pontos). Concluzia: *Constanța (vechiul Tomis) a fost întemeiată de coloniști greci veniți din Milet în secolul VII î. Hr. (iată că am trecut la lucruri serioase).*

Diapozitivul 18 prezintă un alt vestigiu minunat al vechiului Tomis: *Tomis, zeul-șarpe Glycon, sec. III d. Hr.*

În **diapozitivul 19** întâlnim o glorie de talie universală a Tomisului: poetul Ovidius (o fotografie realizată de autorul rândurilor de față îl înfățișează pe marele scriitor latin). O hartă prezintă drumul de la Roma la Tomis în exil a poetului roman. Textul din diapozitiv: *La Tomis a murit marele poet latin Ovidius (17 d. Hr.) considerat primul poet român, deoarece a scris versuri (din nefericire pierdute) în limba dacilor.*

Diapozitivul 20 ne învață puțină latină: sunt citate versuri în original din vestitul poem "Tristia" scris de Ovidius la Tomis, în timpul amarului său exil.

Diapozitivul 21 arată imagini din Constanța modernă (portul, centrul orașului) etc. De la istorie s-a trecut la epoca noastră.

Diapozitivul 22 ne prezintă o imagine din Napoli și o scurtă explicație referitoare la istoria acestui vestit oraș: *Napoli este colonia cetății Cumae (ea însăși colonizată de grecii din Eubeea). Sub numele de Partenope, Napoli a fost întemeiată spre 675 î. Hr.*

Așadar, ne întoarcem la istorie.

Diapozitivul 23 demonstrează că Napoli a fost și un mare centru de cultură. Cu ajutorul unei reproduceri a unuia dintre tablourile unui mare artist al orașului. *"Perseus luptând cu Phineas și tovarășii săi". Luca Giordano (1634-1705) a fost un pictor din Napoli dotat cu un talent excepțional.*

Trecem la Marsilia (**diapozitivul 24**). Sunt prezentate ruinele anticei Massalii, cu explicația: *Marsilia a fost întemeiată de coloniști veniți din cetatea greacă Focea în secolul VII î. Hr.*

Diapozitivul 25 prezintă un monument al orașului francez de la Marea Mediterană (Notre Dame de la Garde).

Diapozitivele 26-27 înfățișează vestigii ale vechii Barcelone și cu un text care oferă explicația numelui orașului: *Barcelona (anticul Barcino, după numele familiei Barcas, al cărui reprezentant de seamă a fost strălucitul general Hanibal) a fost întemeiată de cartaginezi în secolul III î. Hr.*

Diapozitivele 28-29 prezintă câteva edificii moderne ale Barcelonei ce poartă amprenta geniului extraordinar al lui Gaudi. Se spune că: *Gaudi a transplantat în Barcelona universul său magic. Curbele fantastice a construcțiilor sale își găsesc sursa de inspirație în legănarea valurilor mării și strălucirea soarelui mediteranean.*

În fine, **diapozitivul 30** îi arată pe cei care au colaborat la realizarea prezentării.

Se poate folosi o astfel de prezentare la o oră de istorie, drept material didactic? Părerea noastră este că da. De exemplu, în programa școlară de la clasa a IX-a (ce se adresează tinerilor de 15 ani) o problemă care trebuie discutată este "colonizarea greacă". Prezentarea realizată în cadrul programului Socrates²⁰ poate constitui un pretext de la care profesorul poate porni în cadrul

20. Proiectul "La Mer", realizat în perioada 2000-2003 de Colegiul Național "Carol I", în colaborare cu școli din Franța, Italia și Spania, și din care face parte realizarea prezentată mai sus, a primit "European Label" (diplomă și plachetă) din partea UE și a MECT.

demersului său didactic. Istoria este "actualizată" prin referirea la aspecte referitoare la cultura și civilizația popoarelor latine de la Mediterana și Marea Neagră.

Frumusețea istoriei. Exemplele de mai sus țin să sublinieze complexitatea, valențele educative și frumusețea disciplinei căreia profesorii de istorie i-au închinat viața. Un personaj dintr-un roman al scriitorului SF Arthur C. Clark spunea: "... tuturor tinerilor din lume le pot oferi un singur sfat. În toată viața mea, am descoperit că două lucruri sunt de neprețuit: învățătura și dragostea. Nimic altceva, nici gloria, nici puterea, nici realizările de dragul realizărilor nu au aceeași valoare de durată. Întrucât, dacă la sfârșitul vieții ești capabil să afirmi "am învățat" și "am iubit", atunci înseamnă că poți declara "am fost fericit"²¹. Cine studiază istoria *învață* cât de frumoasă este lumea în care trăim. În același timp își *iubește* semenii precum și cele mai de seamă realizări ale lor, devenind cu adevărat un Om fericit!

A science of great complexity and of multiple connections with other fields of activity, history offers unequalled educational valences. Thus, it is only natural that it should be granted its rightful place within the Ministry's syllabus. However, it is but tragic that the younger generations witness a gradual yearly decrease in the number of history lessons included in their timetables. Given the subject's nature of offering information on the culture, the civilization, the tradition and the past of not only one's own people, but of other peoples' as well (especially European peoples) and considering our country's impending integration in the European Union, one should not have to face the grim prospects of its being permanently discarded.

To begin with, the unrivaled complex, "holistic" nature of history is best conveyed the moment the teacher uses the computer to instruct not only his students, but himself, as well.

Then, the existing link between history and other fields of activity is variously exemplified by reference to electronic presentations of fragments of documentaries and films, of art reproductions, of photographs, of literary texts and musical pieces.

First, the connection between history and philosophy is illustrated by a documentary on Plato's "The Republic", a most brilliant philosophical and literary work. Second, a fragment of a documentary on the Crash in 1929-1933 presents one with the relationship between history and economy. Then, as far as the using of literature during the history lesson is concerned, literary texts belonging to various historical periods become subject of analysis (Michelangelo, Wilfred Owen, Siegfried Sassoon). Most eloquent examples are the given to illustrate the presentation of the masterpieces of universal art during the history lesson. In this respect, the art of the cinema grows into a spectacular tool in the hands of the teacher willing to offer such examples to his students. Within this context, one

---

21. Arthur C. Clarke, Gentry Lee: *Rama II*, Editura Lucman, București, pag. 309.

can dwell on the bond existing between history and another, apparent parallel subject, such as sports. Moreover, science (and we here refer to biology) can be used during history lessons in order to contribute to the developing of positive attitudes among students. Finally, the daily life of past epochs conveys the fact that history is a living science, putting forth the lives of people who lived much in the same way as we do nowadays, and perhaps dealt with much of the same problems.

The interdisciplinary approach of the teacher is meant to improve the minds of younger generations with attitudes such as compassion and aesthetic values and to teach them to appreciate what men have built over the centuries.

We present you with a practical electronic application completed by students of "Carol the First" National College in Craiova, within the "Socrates" programme. By working together with schools in France, Italy and Spain, they have spotlighted the links existent between history and literature, sports, plastic arts and so on.

In the end, we conclude by adding that whoever studies history learns to appreciate the beauty of the world one live in. At the same time, one learns to love his fellow creatures and their greatest accomplishments, as part of the endless endeavor of achieving the state of bliss.

Translated by **Anda Stoiculescu**